

Szovjet-Oroszországban megjelent magyar nyelvű könyvek, röpiratok 1917—1921

(Bibliográfiai jegyzetekkel)

TERBE LAJOS

A Szovjet-Oroszországban 1917—1921. években megjelent magyar nyelvű kiadványok érdekesek számunkra, mert ezek voltak a Magyar Tanácsköztársaság kiadványainak legközvetlenebb előzményei, illetve kiegészítői és folytatásai. Összesen 96 kiadványt regisztrálunk. Nem nagy szám ez, de történelmi jelentősége miatt ezt a keveset — mint külföldi forradalmi hungarica anyagot — különös gondossággal kell számba vennünk. Nemzeti bibliográfiánk legelhanyagoltabb részéről van itt szó.

Jelen munkában az 1—4 oldalas röplapok nem szerepelnek; ezeket külön bibliográfiában fogjuk számba venni. Az ugyanezen évkörbe tartozó szovjet-oroszországi magyar periodikák bibliográfiáját évkönyvünk 1958, 1959 és 1963—1964. évi kötetében adtuk közre.

A nyomtatványok, illetve az ezekről készült mikrofilmek magyarországi lelőhelyeit, mint korábbi dolgozatainkban, most is feltüntetjük.

A szerzőnevek betűrendjében összeállított bibliográfiánk a leírt művek legtöbbször a címadatok után feltünteti, hogy melyik szovjet-oroszországi magyar lap mely száma írt róla először. Ez némi tájékoztatást ad a megjelenés időpontjára nézve. A lapokban talált adatoknak különös fontosságuk van oly művek esetében, amelyek nincsenek meg egyik könyvtárunkban sem. Számba vettük az egyes szovjetoroszországi magyar kiadványok magyarországi és külföldi (ausztriai, németországi, olaszországi, romániai) kiadásait és idegen nyelvű fordításait is. Bolgár, cseh, eszperanto, finn, horvát, német, olasz, orosz, román, szlovák nyelvű fordításokról van tudomásunk. Az egyes művek második oroszországi magyar kiadását külön kiadványként vettük számba. Gyűjtőmunkánk több új címadattal gyarapította *Marx*, *Lenin*, *Kun Béla*, *Szamuely Tibor* és más történelmi személyiségek műveinek könyvészetét.

1. *Bogdanov [Alekszandr Alekszandrovics]*

Politikai gazdaságtan. Ford. Pogonyi Antal. Ekaterinburg 1921, OKP Magyar Agitációs Osztályainak Központi Irodája, Tip. Granit. 139 l. — 22 cm. (Kommunista könyvtár.). *PK* A nyomdai jelzet feltünteti, hogy 1000 példányban nyomták V. hóban. A moszkvai Vörös Újság 1921. okt. 8-i száma 4. lapján olvasható *Utolsó kiadványunk* c. cikk szerint Ezt a „tankönyv”-et, mely július elején jelent meg, oly időpontban, mikor a volt magyar hadifoglyok zöme már elhagyta Oroszországot, „külföldön levő magya rajkú elvtársainkhoz juttatja el” a Központi Iroda.

2. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin, Nikolaj

Az átmeneti korszak [a proletárdiktatúra] gazdálkodása. 1. r. Az átmeneti folyamat általános elmélete. Ford. Rudnyánszky Endre. Moszkva 1921, OKP Magyar Agitációs Oszt. Közp. Irodája. 134 l. — Ára 50 rubel. (Kommunista könyvtár.) OSZK PK
A művet a moszkvai Vörös Újság 1921. febr. 26-i száma 4. lapján levő hirdetés az „1921. folyamán megjelent” könyvek közt sorolja fel. A szemináriumszerűen „együttesen olvasandó” művek közt említi ezt a könyvet a lap 1920. okt. 17-i számának 3. lapján olvasható jelentés.

3. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin, Nikolaj

A cárizmus bukásától a burzsoázia bukásáig. Ford. Rudnyánszky Endre. Moszkva 1921, OKP
Magy. Agit. Oszt. Közp. Irodája. 102 l. — 23 cm. (Kommunista könyvtár.) OSZK PK
A moszkvai Vörös Újság 1921. máj. 21-i száma 4. lapján levő könyvhirdetés szerint „új fordításban” jelent meg a mű. Eszerint a mű korábbi fordításáról is tudtak.

4. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin, N.

A kommunisták (bolsevikiek) programja. Moszkva 1918, OKP Magyar Csoportja. Ára 50 kopek. (Kommunista könyvtár 5.)
A moszkvai kiadású könyvet, amely sehol sincs meg Magyarországon, csak a moszkvai Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i száma 4. lapján megjelent hirdetésből és újabb kiadásából ismerjük. A hirdetés szerint a könyv „szeptember elsején jelent meg” a „Szerző előszavával”. Buharin ezt az előszót „a magyar kiadáshoz” írta. Keltezés: „Moszkva, 1918. augusztus 9.” A művet Rudnyánszky Endre fordította.
A mű újabb kiadásainak adatai: „2. (magyarországi) kiadás”: Bp. 1918, KMP. 106 l. — 19 cm. (Kommunista könyvtár) OSZK OK PK FK — „3. (magyarországi) kiadás”: Bp. 1919, KMP. 93 l. — 21 cm. (Kommunista könyvtár) PK OK Címváltozattal: *Bolsevikiek programja.* (Bp. 1919).
Bécsi kiadása: Wien 1921, Druck Elbemühl. 79 l., 1 t. — 23 cm. OSZK

5. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin, N.

Az orosz proletárdiktatúra és a világforradalom. Ford. Gábor Mózes. Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 21 l. — 19 cm. (Forradalmi írások.) OSZK
A könyv megjelenését regisztrálja a moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i száma (4. l.).

6. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin, Nikolaj

Osztályharc és forradalom Oroszországban. Ford. Szamuely Tibor. Moszkva 1918, OK/b/P Magyar Csoportja. 40 l. — cm. (Kommunista könyvtár 2.) PK FK
A moszkvai Szociális Forradalom 1918. szept. 18. sz. 4. l. könyvhirdetésében előfordul „2. (magyarországi) kiadás”-ának adatai: Bp. 1919, KMP. 61 l. 21 cm. (Kommunista könyvtár.) OSZK OK FK PK.

7. [Buharin, Nikolaj Ivanovics] Bucharin—Preobrazsenszkij, I. (A.)

A kommunizmus ábécéje. A kommunista program népszerű magyarázata. Moszkva 1920, (OKP Központi Magyar Irodája). 300 l. Ára 50 rubel. (Kommunista könyvtár.)
A műnek egy példánya sincs Magyarországon. A moszkvai Vörös Újság 1920. máj. 9-i számában már regisztrálja. 1921. máj. 21-i száma 4. lapján a könyvhirdetések között pedig a következőket írja róla: „az első idegen nyelvű kiadás ... az 1920. márciusi moszkvai magyar kiadás volt... Az első kiadás 1500 példánya már hónapokkal ezelőtt elfogyott...”. A könyvet a KJ a *Kommunista Könyvtár* sorozat tagjai között veszi számba. (9. sz.)
u. a. 2. kiadás 1921
Bécsi kiadása: Ua. Wien 1922, Arbeiter-Buchhandlung. 95 l. (A társszerző neve itt így szerepel: Preobrazsenszky, E.) FK

A műből — amint ez a moszkvai Vörös Újság 1921. máj. 21-i száma 4. lapján olvasható hirdetésből kitűnik — Moszkvában 1921-ben jelent meg egy „2000 példányos” 2. kiadás: „változatlan utánnomása az elsőnek.” Ha a kiadás valóban változatlan utánnomás, akkor szintén 300 l. terjedelmű és így nem azonosítható a mű következőkben leírt kiadásai egyikével sem.

8. [*Buharin, Nikolaj Ivanovics*] *Bucharin, Nikoláj—Preobrazsenszkij, I. (A.)*

A kommunizmus ábécéje. Ford. Rudnyánszky Endre. Moszkva—Petrográd 1920, Tip. Kommuniszticeszkogo Internacionala. IV, 239 l.

9. [*Buharin, Nikolaj Ivanovics*] *Bucharin—Preobrazsenszkij, I. (A.)*

A kommunizmus ábécéje. Az OK(b)P programjának népszerű magyarázata. Ford. Rudnyánszky Endre. 2. oroszorsz. kiad. Jekaterinburg 1921, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 330 l. 22 cm. (Kommunista könyvtár). PK

10. [*Buharin*] *Bucharin, Nikolaj [Ivanovics]—Rudnyánszky Endre*

Hol az igazi igazság? Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 13 l. 19 cm. (Forradalmi Írások.) PF (L — 0381)

A moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i száma 4. lapján olvasható jelentésben és az egyes kiadványok végén levő kiadványjegyzékekben tévesen „Hol az igazi szabadság?” cím szerepel. A műben az imperialista diktatúra és a kommunizmus vagy egymással szembeállítva. Szépirodalmi jellegű, népszerűsítő stílusban egyszerű emberek számára készült propagandairat. Rudnyánszky Endre átdolgozta és magyar viszonyokra alkalmazta az orosz szerző művét. Keret: beszélgetés Munkás Miskával.

11. [*Buharin, Nikolaj Ivanovics*] *Bucharin—Preobrazsenszkij (I. A.)*

Kivonatok a Kommunizmus ábécéjéből. Ekaterinburg 1920.

Erről a nyomtatványról csak abból a jelentésből van tudomásunk, amelyet a moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i számának 4. lapján találtunk.

12. *Az [első] I. Internacionálétól a III. Internacionáléig. (Röpirat.)*

Perm 1919, vagy 1920, Kiad. a permi pártszervezet.

A moszkvai Vörös Újság 1920. márc. 28. sz. 2. l. tudósít megjelenéséről.

13. *Felhívás a világ proletáriátusához. (Röpirat.)*

Perm 1919, vagy 1920. Kiad. a permi pártszervezet.

A moszkvai Vörös Újság 1920. márc. 28. sz. 2. l. tudósít bennünket megjelenéséről.

14. *Internacionálé.*

[Röpirat.] Petrográd 1921. Kiad. a petrográdi osztály (pártszervezet).

A moszkvai Vörös Újság 1921. márc. 19-i száma 4. lapján olvasható jelentés szerint „az utóbbi évnegyedben” jelent meg 600 példányban. A jelentést a Pártélet rovatában „a petrográdi osztály” teszi.

15. *Kamenev [Lev Boriszovics]—[Zinovev, Grigorij] Zinovjev*

Lenin. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 16 l. (Forradalmi írások.) PK

Megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1920. máj. 30-i sz. 4. l. és a szept. 5-i sz.

16. *A kapitalista világ és a Kommunista Internacionálé.*

A Kommunista Internacionále 2. világkongresszusának kiáltványa. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1920, OKP Magyar Osztályai Közp. Irodája. 44 l. 19 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK PK FK*

A moszkvai *Vörös Újság* 1920. nov. 14-i sz. 4. l. az „Új kommunista könyvek” közt sorolja fel. A könyv végén kiadványjegyzék: Az OKP Magyar Csoportjának kiadványai 1918 óta. A Kommunista Könyvtár 18, a Forradalmi Írások 33 számát (és 10 röplap címét) foglalja magában sorszámmal ellátva, megjelenési sorrendben.

17. *Kiáltvány Magyarország dolgozó népéhez.*

Kiadja a kommunisták magyarországi szövetsége. Moszkva 1918, OKP Magyar Csoportja. 8 l. Ára 15 kopek. (Forradalmi írások.) *MM*

Lásd: Szociális Forradalom. 1918. nov. 20. 4. l. (Hirdetésben: „most jelent meg”), 1919 febr. 19. 4. l. (cikken: „megszerezhetők még”). Ugyanitt olvasható a címléírásban feltüntetett szellemi kiadó neve, amely — éppúgy, mint a cím — arról tanúskodik, hogy a kiadványt Magyarországon való terjesztésre szánták. — Hasonló című, de nem azonos szövegű soksz. röpirat (1919) is: *LT* (6534 a—b fénykép).

18. *Kik a kommunisták?*

[Röpirat.] Perm, 1919, vagy 1920. Kiadó: a permi pártszervezet.

A moszkvai *Vörös Újság* 1920. márc. 28-i száma 2. lapján olvasható Szirmai pártkiküldött beszámolója, amelyben megemlíti, hogy ezt a röpiratot kiadták. — Ugyanily című 8 lapos mű (kérdések — feleletek) kézírata. (Oroszból ford. Babos Béla, Tomszk, 1920 jún.): *LT* (6530/a—i fénykép).

19. *A Kommunista Internacionálé [1. kongresszus] kiáltványa az egész világ proletáriátusához!*

Moszkva 1919, OKP Magyar Csoportja. 11 l. 22 cm. (Kommunista könyvtár.) *PK PA* (F 966/17/231)

A kommunista magyar csoport moszkvai működéséről szóló jelentésben szó esik róla (*Vörös Újság*. Moszkva. 1920. ápr. 8. sz. 4. l.). A műnek van egy hasonló terjedelmű budapesti elődje: A Kommunista Internacionale kiáltványa a világ proletáriáihoz. Ford. Bodó Pál. Bp. 1919, Közokt. Népbiztosság. 12 l. 24 cm. *OSZK FK*

20. *A Kommunista Internacionálé vezérelvei és szervezeti szabályzata.*

(A KI II. kongresszusán 1920. júl. 17 — a[u]g. 7. között hozott határozatok.) (Ford. Rudnyánszky Endre — Gábor Mózes.) Moszkva 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Lőzp. Irodája, II-ja Tipografija Kommuniszticeszkogo Internacionala, Petrograd. 77 l. — 22 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK PK FK*

A kiadó neve orosz nyelven is fel van tüntetve a címlapon: Izdanie C. B. Vengerszkih Szekcii Roszsz. Komm. Partii (bolsevikov). Az *OSZK* példányra fel van jegyezve a korábbi tulajdonos neve: „A Munkás szerkesztősége Pécs”. A kiadványt említi: moszkvai *Vörös Újság* 1920. nov. 14. sz. 4. l. és nov. 21. sz. a Pártélet rovatban.

20/a. *Kommunista Internacionálé II. világkongresszusának kiáltványa.*

(Moszkva 1920.) (Kommunista könyvtár.)

A moszkvai *Vörös Újság* 1920. nov. 21. sz. Pártélet rovatában említve avval a megjegyzéssel, hogy a Kiáltványt Trotszkij írta s a kongresszus egyhangúlag elfogadta. Előbbi (20. sz.) kiadvánnyal nem azonos, hiszen ezt a lap ugyanezen számának Pártélet rovata külön említi.

21. *A kommunisták programja. (Röpirat.) (Moszkva 1920)*

Említik az OKP magyar csoportja moszkvai működéséről szóló jelentésben: moszkvai *Vörös Újság*. 1920. ápr. 8. sz. 4. l.

22. Kritzmann L.

A népgazdaság szervezete Tanácsoroszországban. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1921, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 55 l. 19 cm.

(Forradalmi íráások.) *PK*

A kiadványt, mint újdonságot hirdeti: moszkvai Vörös Újság. 1921. máj. 21. sz. 4. l. Ez a kiadvány az alábbi mű kivonata: Larin, (Jurij) — Kritzmann, L.: Wirtschaftsleben und wirtschaftlicher Aufbau in Sowjet-Russland, 1917—1920. Hamburg 1921. (Bibl. d. Kommunistischen Internationale 16.) 198 l. *PK FK*. A hirdetés szerint a magyar kiadvány csak az 1920 nyarán fennálló viszonyokat ismerteti.

23. Kun Béla

Ézsau lencséje. Moszkva 1920, Oroszországi Kommunista Párt Magyar Csoportja. 8 l. (Forradalmi íráások.) *PF* (0381)

A röpirat első kiadása Romániában jelent meg 1919-ben. Ennek címadatai: Bujdosó Benedek: Ézsau lencséje. Lugos 1919, Uránia könyvkiadó. 7 l. 23 cm. (Kommunista könyvtár 1. sz. Új sorozat.) *PK* A moszkvai kiadás, amely Kun Béla neve alatt jelent meg, tanúsítja, hogy a lugosi kiadás címlapján a Bujdosó Benedek név Kun Béla álneve. — Ez a mű szatirikus éllel írt helyzetjelentés a M. Szociáldemokrata Párt árulásáról és a magyar munkásság helyzetéről a fehér terror idején. Az író által szerepeltetett áruló szociáldemokrata munkás, Vasas János már eljutott odáig, hogy ismét forradalmat kíván.

24. Kun Béla

Forradalomról forradalomra. (A kommunisták feladatai Magyarországon.) Moszkva 1920, Oroszországi Kommunista Párt Magyar Csoportja. Magyar Agitációs Osztályok Központi Irodája. 46 l. — 23,5 cm. Ára 20 rubel. (Kommunista könyvtár.) *PF* (0537) Az utószó szerint 1919. „nov. 7-én fejeződött be ez az írás” (42. l.). Az utószó végén olvasható dátum: 1920. január 20. Megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i száma (4. l.).

Egyidejűleg, vagy talán még előbb megjelent Bécsben is magyarul és németül, álneven. E kiadások címadatai: Kolozsváry Balázs: Forradalomról forradalomra. (A kommunisták feladatai Magyarországon.) Wien 1920, Kommunisták Németausztriai Pártja. 46 l. 22 cm. *OSZK PK FK* — Kolozsváry Blasius: Von Revolution zu Revolution. Wien 1920, Genossenschafts-Verlag der „Neuen Erde”. 55 p. *PK FK* Olasz nyelvű kiadása: Kun Béla: Di rivoluzione in rivoluzione. Milano 1920, Società Ed. Avanti! *OSZK*

25. Kun Béla

Ki fizet a háborúért? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. — 25 cm. (Forradalmi íráások 4.) *PK FK*

Mint frissen megjelent kiadványt hirdeti a Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i száma 4. l.).

1919-ben, ugyancsak 8 lapon, megjelent Budapesten is összesen 4 kiadásban. A magyarországi kiadások címadatai: Kun Béla: Ki fizet a háborúért? Bp. 1919, Kommunisták Magyarországi Pártja. 8 l. 23 cm. (Kommunista könyvtár.) Ugyanezen címadatokkal 2 egymástól eltérő szedésű és nyomású kiadás. Kiadássorszám egyikén sincs feltüntetve, így nem lehet tudni, melyik jelent meg előbb. *PK EK FK OK*. Ugyanezen címadatokkal jelent meg a „3. (magyarországi kiadás” *OK* és a „4. (magyarországi kiadás”. *PK OK FK* Lengyel József szerint a moszkvai kiadásról legelőször egy faksimile-kiadást nyomtattak itthon. (Lengyel József: Visegrádi ucca. Moszkva 1932. 76. l.)

26. Kun Béla

Ki fizet a háborúért? 2. kiadás. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. *PK PA* (F 966/17/231)

Mint frissen megjelent művet hirdeti a Szociális Forradalom 1918. okt. 12-i száma (4. l.).

27. Kun Béla

Kié a föld? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 8 r. Ára: 15 kopek. (Forradalmi írások 1.) *MM*

A Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i száma a 4. lapon mint frissen megjelent művet hirdeti. Ugyanitt egy cikkben már bejelentik a 2. kiadás közeli megjelenését.

28. Kun Béla

Kié a föld? 2. kiad. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. (Forradalmi írások 1.) *PK*

Hirdetve: Szociális Forradalom 1918. okt. 12. sz. 4. l. — A lap 1919. jan. 15-i számának 4. lapján megjelent cikkecske már bejelenti a „harmadik, magyarországi kiadás” megjelenését azzal a megjegyzéssel, hogy „az első két kiadás Moszkvában jelent meg”. E kiadás címadatai: Kié a föld? 3. magyarországi kiad. (Szerző neve nélkül.) Bp. 1918. Kommunista Magyarországi Csoportja. 8 l. 21 cm. (Kommunista Könyvtár.) *PK*

Következő kiadása: 4. (magyarországi) kiadás. Bp. 1919, Kommunista Magyarországi Pártja. 8 l. 18 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK PK EK FK OK* kiadás végén is olvasható a keltezés: „Moszkva, 1918 május”. A füzetke megjelent Budapesten bolgár fordításban is: Kun Béla: Cs’ja zemlja? Perv. Julij Csehij. Bp. 1919, ny. n. 7 l. 20 cm. (Büblioteka kommunisztüceszkaja.) *OSZK* (fotokópia) *EK*. Kiadták más városban is: Kun Béla: Kié a föld? Debrecen 1919, Munkások, Katonák és Szegény Földművesek Tanácsa. 8 l. 8° (Debreceni munkás könyvtár 3.) Debreceni Ref. Kollégium Nagykönyvtára.

29. Kun Béla

Kié a föld? Taskent 1919. Kiadja az OKP magyar csoportja. 10 l. Tip. Turk. Avt. Reszp. Szov. Fed. *PA F966/17/231*

30. Kun Béla

A magyarországi munkásság a fehér terror alatt. Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 19 l. 19 cm. (Forradalmi írások.) *PK*

A röpirat szerepel a moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i és szept. 5-i számában (4. oldalon). Kun Bélának ez az írása eredetileg a moszkvai Vörös Újság 1920. jan. 5-i és 12-i számában jelent meg.

A füzetkét olasz nyelvre is lefordították. A milánói kiadás címadatai: Kun Béla: La classe operaia ungherese sotto il terrore bianco. Milano 1920, Soc. Ed. Avanti. 20 p. (Documenti della Rivoluzione 20.) *PK*

31. [Kun Béla]

Megszólal az akasztófaerdő. (Képes röpirat.) Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. (Forradalmi írások 7.) *KJ*

A röpirat a Szociális Forradalom híradása szerint Oroszországban egyidejűleg „megjelent német, román, cseh, horvát nyelven is”. (1918. szept. 18-i sz. 4. l. hirdetés.) A lap 1919. febr. 19. sz. 4. lapján található cikk regisztrálja, hogy a röpirat még kapható.

32. Kun Béla

Mi a tanácsköztársaság? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. Ára: 15 kopek. (Forradalmi írások 6.) *PK*

Eredetileg tervezett címe: Mi az a tanácsköztársaság? Ír róla a Szociális Forradalom 1918. szept. 18. sz. 4. l. (cikk), szept. 21. sz. 4. l. (hirdetés, mely szerint „e héten jelenik meg”). A szept. 28-i szám a 4. lapon már mint megjelent kiadványt hirdeti. A moszkvai Szociális Forradalom 1919. jan. 15-i számának 4. lapján már híradás jelenik meg arról, hogy a füzetke megjelent „második, magyarországi kiadásban”. A magyarországi kiadások címadatai: Kun Béla: Mi a tanácsköztársaság? 2. magyarországi kiad. Bp. 1918, Kommunista Magyarországi Pártja. 8 l. 21 cm. *OSZK* (Kisnyomtatványtár). — [Kun

Béla]: Mi a tanácsköztársaság? 2. (magyarországi) kiad. Bp. 1919. Kommunista Magyarországi Pártja. 8 l. 23 cm. (Kommunista könyvtár.) (Szerzőnév nélkül!) OK — [Kun Béla]: Mi a tanácsköztársaság? [Bp. 1919], Közokt. Népbizt. 15 l. PK — [Béla]: Mi a tanácsköztársaság? 4. (magyarországi) kiad. Bp. 1919. Kommunista Magyarországi Pártja. 8 l. 23 cm. (Kommunista könyvtár.) OK FK

33. *Ua. 2. kiadás. Omszk 1920. Kiadja az O.K(b)P. omszki magyar csoportja*

8 l. (Forradalmi írások). PA F 966(17)231

34. *Kun Béla*

Mit akarnak a kommunisták? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 22 l. — 24 (Kommunista könyvtár 1.) PK OK MM PA (F966/17/231)

A kiadványt a Szociális Forradalom 1918. szept. 18. sz. 4. lapon található könyvhird már felsorolja. Az ápr. 27-i számban olvasható „Kommunista könyvtár” c. cikk szerint pedig „a közeli napokban kerül ki a sajtó alól.”

Tábori Kornél „Hogyan készült a magyar proletár forradalom?” c. cikke szerint, az a Pesti Napló 1919. ápr. 5-i számában jelent meg, „ezt a lázító füzetet” Lenin már iratban olvasta (bizonyára az egyidejűleg készült német fordításban). A cikkíró megjázi, hogy evvel kezdődött „Kunak az orosz bolsevik vezérrel való barátsága”. „A szí kritikájú Lenin meglepő elismeréssel beszélt Kun iratairól”. A cikkíró adatait Szam Tibortól kapta Faragó Dezső szerint. Visszaemlékezései a Párttörténeti Intézet Arch mában: H—f—l.

Az egyidejű moszkvai német nyelvű kiadás adatai: Kun Béla: Was wollen die Kom nisten? Moskau 1918, Verl. d. deutschen Gruppe d. russ. Komm. Partei. 25 p. (Kom nistische Broschüre 9.) PK Egyéb fordításai feltehetően a bővített 2. kiadás alapján születtek, ezeket ott (a következő tételben) soroljuk fel.

35. *Kun Béla*

Mit akarnak a kommunisták? 2. bőv. kiad. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Cso po (Kommunista könyvtár 1.) Az Országgyűlési Könyvtár által kiadott magyar tanács társasági kiadvány bibliográfia regisztrálja az első kommunista kiadványok kö: Magyarországi kiadásai: Kun Béla: Mit akarnak a kommunisták? 2. (magyarors: kiad. Bp. 1919, KMP. 22 l. (Kommunista könyvtár.) — Ua. 3. (magyarországi) kiad. 1919, KMP. 32 l. 21 cm. (Kommunista könyvtár.) OSZK PK OK FK — Ua. 4. (mag országi) kiad. Bp. 1919, Magyarországi Szocialista Párt. 32 l. 21 cm. (Kommunista kö: tár.) OSZK PK FK OK

A 3. (magyarországi) kiadás is keltezéssel zárul: „Moszkva, 1918. május. Kun B (32. l.). Az előszóban Kun Béla megjegyzi, hogy „nincs ok változtatni az eredeti kiadá (4. l.). A szerző az előszóban megemlíti még, hogy „Az internacionalista vörös kat kat — magyarokat és németeket — ez a kis füzet világosította föl elsősorban a komm ta mozgalomról” (4. l.). Az első német fordítás az 1. kiadás alapján készült, ezért ei adatait az előző tétel kapcsán ismertettük.

A kiadvány a következő évben Péterváron már finn nyelven is megjelent:

Kun Béla: Mitä kommunistit tahtovat? Pietari 1919, Suomalaisen Kommunis Puolueen Keskuskomitea. 27 p. (Suomalaisten Kommunistien Sarjajulkaisu 42.) Kun Béla fentebb már idézett előszava szerint „Ez a kis röpirat magyar és német nye több kiadásban szolgálta a nemzetközi proletárforradalom ügyét. Először Oro szágbán, majd Németország több városában jelent meg a Spartacusok különböző portjainak kiadásában, azután Ausztriában, végül most Magyarországon” (3. l.). A né országi kiadások közül csak egyet ismerünk: Kun Béla: Was wollen die Kommunis Hamburg, (1919). Carl Hoym Nachf. Louis Cahnbley. 29 l. PK OSZK.

Megjelent szlovák és eszperantó nyelven is: Kun Béla: Ĉo ĉeĥu komunisti? Bp. 1 „Ĉervené Novíně”. 53 p. 14 cm. (Kommunistická knihovná.) OSZK EK FK — Béla: Kion volas la komunistoj? Lau la 3. (hungara) eldono. Bp. 1919, Popolkomis por Publikinstruado. 31 p. 22 cm. OSZK PK FK

36. *Lenin (Vladimír Il'ics)*

Állam és forradalom. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Jekaterinburg 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 110 l. 22 cm. (Kommunista könyvtár) *PK*

A címlap előtt Lenin arcképe. A nyomdai jelzet szerint 1920 dec. havában nyomták 2000 példányban. A moszkvai Vörös Újság 1920. okt. 17-i száma 3. lapján az együttesen olvasandó könyvek közt felsorolva. A Szociális Forradalom 1918. szept 18-i száma 4. lapján egy cikkben kiadói terveket ismertetnek. E tervek szerint Kommunista könyvtár címmel új sorozatot indítanak és ezen 2. sorozat 2. számaként megjelentetik Moszkvában Lenin „Az állam és a forradalom” c. művét. Ez a terv azonban, úgy látszik, 1920 előtt nem valósult meg Moszkvában, de Budapestre már 1919-ben megjelent Lenintől az „Állam és forradalom”. A műből egy példány a gyermek József Attila tulajdonába került. „József Attila költészetének érzelmi alapozása — pontosan úgy mint Rimbaud-é — a forradalomban történt... Valaki a kisfiúnak ajándékozta Lenin könyvét, Az állam és forradalom. Nemcsak a kötethez maradt hű egész életében, de a témához is.” (David Szamoljov, a Moszkvában 1962 végén megjelent József Attila kötet előszavában. Vö. Kortárs. 1962. dec. 1847. 1.)

A moszkvai Vörös Újság 1921. jan. 9-i száma 4. lapján hirdeti „az orosz eredeti II. bővített kiadásából” készült fordítást, amely a hirdetésszöveg szerint „Most jelent meg! 1920. évi utolsó kiadványunk!” A szovjet-oroszországi kiadvány budapesti előzménye: Lenin N.: Állam és forradalom. Ford. Rudas László. Bp. 1919, KMP. 111 l. 23 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK OK PK* A mű Budapesten 1919-ben még 2 kiadásban jelent meg. Lenin művének magyar fordítását 1943-ban Moszkvában ismét kiadták: Idegennyelvű Irodalmi Kiadó, 96 l. 22 cm. *OSZK*

37. *Lenin [Vladimír Il'ics]*

Gazdálkodás és politika a proletárdiktatúra idején. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 15 l. 19 cm. (Forradalmi írások.) *OSZK PF* (0480)

Lásd: moszkvai Vörös Újság 1920. máj. 30. sz. 4. l. és szept. 5.

38. *Lenin [Vladimír Il'ics]*

A harc útja. I. Levél a taktikáról. II. Beszéd a tanácsok harmadik kongresszusán. Ford. Rudnyánszky Endre. Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja. [Bev.] (Kun Béla). IV. 28 l. 25 cm. (Kommunista könyvtár 3.) *PK* (film) *FK*

Szociális Forradalom 1918. szept. 18. sz. 4. l. hirdetés szerint „A szerző életrajzával” jelent meg. Már a lap ápr. 27-i száma szól róla, itt a 4. lapon levő közleményben még „Harc az imperializmus ellen” címmel említik (megjelenése előtt).

A fordítást kiadták Németországban is. Címadatak: Ua. Leipzig 1918, Magyar Kommunisták kiad. IV, 28 l. 27 cm. (Kommunista könyvtár 3.) *PK OK PF* (0451)

Szociális Forradalom 1919. jan. 15. sz. 4. lapon olvasható közlemény szerint „Második, magyarországi kiadásban jelent meg Lenin: A harc útja is”. Ennek adatai: Lenin: A harc útja. I. Levél a taktikáról. 2. Beszéd a tanácsok 3. kongresszusán. Ford. Rudnyánszky Endre. [Bev.] (Kun Béla). 2. (magyarországi) kiad. [Bp. 1918], KMP. IV, 23 l. 24 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK OK EK* A következő magyarországi kiadás kiadás-sorszám jelzés nélkül jelent meg: Lenin: A harc útja. I. Levél a taktikáról. 2. Beszéd a szovjetek 3. kongresszusán. Bev. Kun Béla. Bp. 1919. Magyarországi Szocialista Párt. 45 l. 22 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK FK* Szegedi Egy. Kvtár. *OK* — A mű első magyarországi megjelenéséről hírt ad a budapesti Vörös Újság 1918. dec. 21-i száma.

39. *Lenin [Vladimír Il'ics]*

Imperializmus. Moszkva? 1920?

A moszkvai Vörös Újságban nem hirdetik, de a lap 1920. okt. 17-i sz. 3. lapján megjelent közlemény említi az együttesen olvasandó művek sorában.

40. *Lenin [Vladimír Il'ics]*

A kommunisták és a vagyonos parasztság. — — elvtárs jelentése az OK(b)P 8-ik kongresszusán (1919. márc. 18—23.) Ford. Pelek Sándor. Novonikolajevszk 1920, OKP Magyar Agit. és Prop. -oszt. Tip. Centro-szojuz. 23 l. 21 cm. *OSZK PF*

41. Lenin [Vladimir Il'ics]

Megtartják-e a bolsevikiek az államhatalmat? Ford., bev. és jegyzetekkel ellátta Rudnyánszky Endre. Moszkva 1921. OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 47 l. (Kommunista könyvtár) PK

Vörös Újság. Moszkva. 1921. máj. 21. sz. 4. l. hirdetés felsorolja azon művek között, melyek „1921 év április–május folyamán megjelentek”.

41a. Lenin [Vladimir Il'ics]

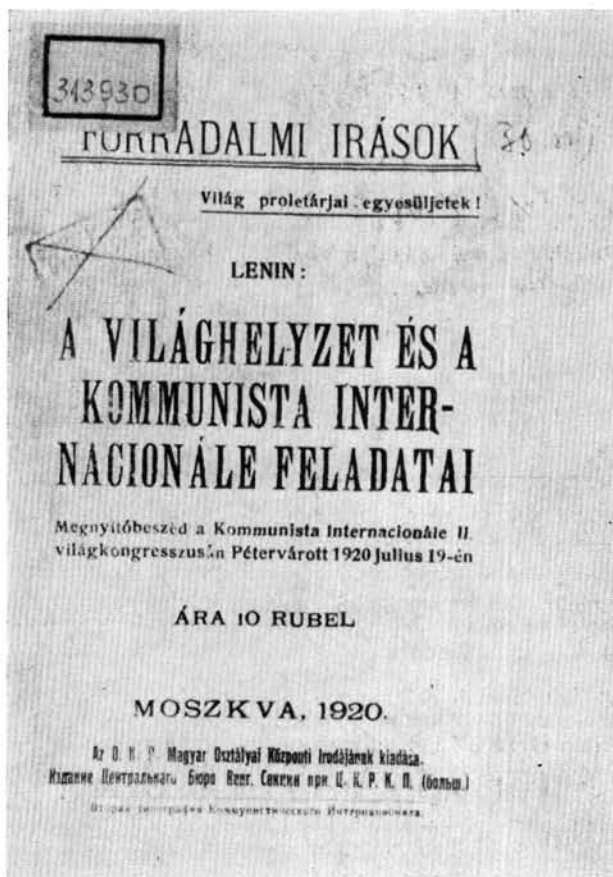
A nagy példaadás. Taskent 1920. Kiadja a Turkesztáni Állami Kiadóhivatal. A Turkesztáni Kommunista Párt Magyar Agit. és Prop. Oszt. Közp. Irodája. 31 l. PA F 966 (17) 231. A moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 12-i száma 4. lapján a Pártélet rovatban közölt beszámoló szerint már „nyomásra adatott”. Itt még „A nagy kezdet” címen szerepel. Lenin Művei 29. kötetében „A nagy kezdeményezés” címen jelent meg (Bp. 1953, Szikra, 415–443. l.). A magyar kiadvány hivatkozik az eredetire (Velikoe nacsalo), amely a Pravda 1920. máj. 17-i és jún. 8-i számában jelent meg.

42. Lenin [Vladimir Il'ics]

A világhelyzet és a Kommunista Internacionále feladatai. Megnyitóbeszéd a Kommunista

Internacionále 2. világkongresszusán Pétervárott 1920. júl. 19-én. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1920, OKP Magyar Oszt. Közp. Irodája. 29 l. 18 cm. Vtoraja tipografija Kommuniszticeszkogo Internacionála. (Forradalmi írások.) OSZK PK

Említve: Vörös Újság. Moszkva. 1920. szept. 26. 4. l. Új kommunista könyvek c. közleményben.

43. Liebknecht [Wilhelm] Vilmos

Pókok és legyek. Ford. Nánássy György. [Bev.] (Kun Béla.) Moszkva 1918. OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 27 cm. (Forradalmi írások 3.) OSZK Hirdeti: Szociális Forradalom 1918. szept. 18. 4. l.

A Kun Béla által írt előszó szerint „Ez a kis füzet a Pókok és legyek millió és millió számra került a forradalom első lépései után az orosz hadsereg soraiba. A kis írás megtette kö-

telességét. Az elnyomó fegyvert fölszabadító fegyverré változtatta át a munkások és parasztkatonák kezében." (4. l.) Az előszó végén keltezés áll: „Moszkva 1918 május hó”. Ezt a lázító példabeszédet több oroszországi magyar lap is közreadta. Legkorábbi megjelenés: Liebknecht Vilmos: Legyek és pókok. Fordította oroszról: L(iget) K(ároly). Forradalom. Omszk. 5–6. sz. 1918. márc. 10-i és 17-i számban.

44. Liebknecht [Wilhelm]

A pókok és legyek. Ekaterinburg 1920.

A kiadvány megjelenéséről beszámol a moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i száma: Kivonat a Központi Büro július havi jelentéséből.

45. Lunacsarszki[j] A[natolij Vaszilevics]

Marx Károly. (Ford. Raab Nándor.) Moszkva 1920. OKP Magyar Csoportja. 13 l. 18 cm. (Forradalmi írárok.) OSZK PK PA (F 966/17/231)

Az OSZK-példány címlapján bélyegző: „Hungarian Socialist Information Bureau Stockholm”.

A röpirat megjelenését regisztrálja a moszkvai Vörös Újság 1920. máj. 30. sz. 4. l.

46. Márkus Pál

Fehér terror Magyarországon. Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 15 l. (Forradalmi írárok.) PF (Film 0294 és 0537)

A röpirat megjelenését regisztrálja a moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i sz. 4. lapján közreadott jelentés.

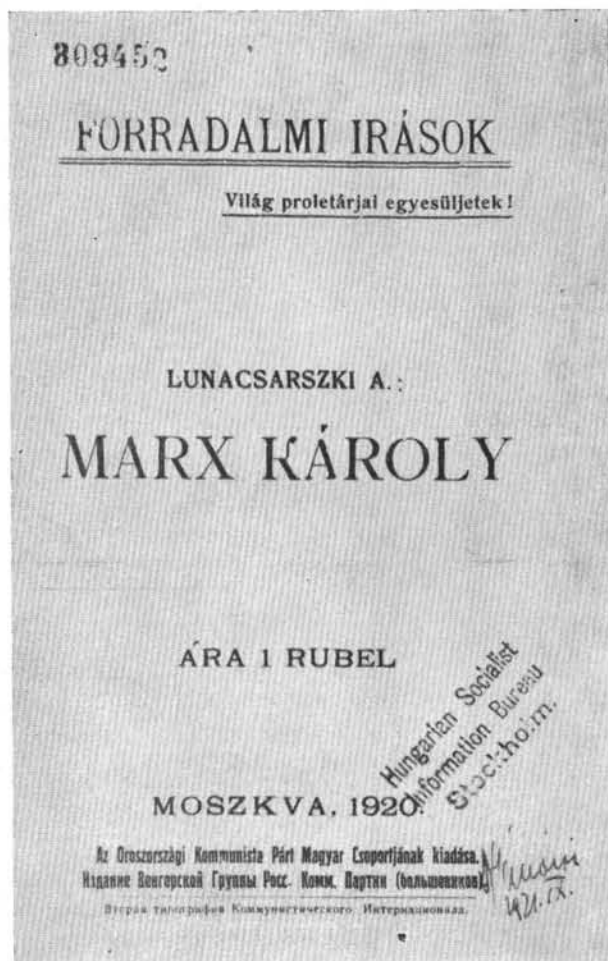
47. Márkus Pál

Szent István koronája. Novonikolajevszk 1920, OKP Magyar Agit. és Prop. Oszt. 15 l. (Forradalmi írárok.) PF (0537)

Berkovics elvtárs beszámolója szerint a füzet címe: Szent István országa. Lásd: Vörös Újság. Omszk. 1921. febr. 1. sz. 2. l.

48. Marx [Karl] Károly

Bérmunka és tőke. Ford. Kávics. Taskent 1920, Turkesztáni Komm. (bols.) párt Magyar Agit. Prop. Oszt. Közp. Irod. 24 l. A moszkvai Vörös Új-

ság 1920. dec. 12. sz. 4. lapján olvasható beszámoló (Pártélet rovat) szerint „ezer példányban” jelent meg a Turkerir (Turkesztáni Területi Iroda) kiadásában. Práger Miklós: Marx és Engels műveinek magyar bibliográfiája. Bp. 1953. 15. lapon levő jegyzet szerint ennek a kiadványnak „egy példánya az Országos Széchényi Könyvtárban található”. A kiadvány azonban ma már nem szerepel az OSZK katalógusában. Nem tudni, hova lett a korábban meglevő példány. Marx e művét (Lohnarbeit und Kapital) előzőleg már többen is lefordították magyar nyelvre: Weltner Jakab ford. Bp. 1898, 1906, 1918, 1919. OSZK Basky Lajos ford. New York (1918). OSZK

49. Marx, Karl

Polgárháború Franciaországban. [Moszkva 1920].

A moszkvai Vörös Újság 1920. okt. 17-i sz. 3. lapján az együttesen olvasandó művek között felsorolva. Lehet az is, hogy a korábbi magyarországi kiadás kivitt példányaait olvasták együtt. A mű oroszországi megjelenésére más adatunk nincs.

50. Marx [Karl] Károly—Engels [Friedrich] Frigyes

Kommunista kiáltvány. [Das Manifest der Kommunistischen Partei.] Ford. Kun Béla. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. V, 22 l. 26 cm. (Kommunista könyvtár 4.) PK

Megjelenéséről hírt ad a Szociális Forradalom 1918. szept. 18. sz. 4. l. könyvhirdetés rovata. A lap 1918. szept. 21-i sz. 4. lapján olvasható cikk szerint ez a mű „a proletáriátus küzdelmének evangéliuma”, amelynek megismertetése az agitátor tanfolyamfőcélja. A Kommunista Kiáltványt Oroszországban magyarul legelőször Ligeti Károly adta közre az általa szerkesztett Forradalom c. omszki lap hasábjain 1918 tavaszán folytatásokban. Ennek a legkorábbi fordításnak címadatai: A kommunista kiáltvány. Marx és Engels-től. Megjelent 1848. januárjában. (Fordította oroszról Ligeti.) Forradalom. Omszk. 1918. márc. 24—máj. 26. A Kiáltványt, ugyancsak folytatásokban, közreadta a taskenti Világszabadság is. Ford. Lorand. A befejező rész a 10. számban 1918. dec. 25-én jelent meg.

51. Ua. [Ford. Kun Béla.]

[Moszkva 1919?], Külf. Munkások és Földművesek Komm. Szerv. Orsz. Biz. Tip. N. 2. Sipkinszkaja 28. 31 l. 19 cm. OSZK

Hibásan összefűzött példányunk van. Ezt tévesen mondja 16 laposnak Práger Miklós: Marx és Engels műveinek magyar bibliográfiája. Bp. 1953. 15—16. l.

52. Ua. (Ford. Kun Béla. 2. oroszországi kiadás.)

Moszkva 1920. 53 l. 16 r. Ára 5 rubel.

(Kommunista könyvtár.) PK PA (F 966/17/231)

Megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1920. aug 8. sz. 4. l.

53. Ua. [Ford. ?]

[Omszk 1920?, omszki magyar pártszervezet.]

A moszkvai Vörös Újság 1920. márc. 28-i száma a 3. lapon közli az omszki kiküldöttnek, Helmezi elvtársnak a moszkvai értekezleten előadott beszámolóját, melyben azt is közölte, hogy „Megjelent Omszkban magyarul a Kommunista Kiáltvány fordítása”. Lehet, hogy az omszki Forradalom című lapban 1918 tavaszán folytatásokban megjelent Ligeti Károly-féle fordítást adták közre önálló füzet alakjában.

A Szovetszkaja Szibir 1920. márc. 14-i száma szerint a Kommunista Kiáltványnak ez az omszki magyar kiadása 6000 példányban jelent meg. (Lásd I. V. Matvejev cikkét: Századok, 1959. 353. l.)

54. Miljutin, P. V.

Szocializmus és mezőgazdaság. Ford. Rudnyánszky Endre. Ekaterinburg 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 69 l. — 22,5 cm. (Kommunista könyvtár) FK PK
Megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1921. febr. 26-i sz. 4. lapján megjelent könyvhirdetés.

55. *Mit mond a 3. Internationale a magyarországi proletárforradalomról?*

(Zinovjev G[rigorij] és Radek K[arl] cikkei. A Kommunista Internacionálé Nyugat-európai Titkárságának felhívása. Kun Béla bevezetésével és utóhangjával [24—48. l.]). Moszkva 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. II-ja Tip. Kommuniszticeszkögo Internacionala, Petrograd. 48 l. 24 cm. Ára 10 rubel.

(Kommunista könyvtár.) OSZK PK FK

Az Utóhang végén, a 48. lapon keltezés: „Wien—Steinhof—Internierungsort, 1920. május 23. Kun Béla”. A mű megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1920. szept. 5-i sz. 4. l. A kiadványra hivatkozik és a Kun Béla által írt Utóhangból egy részletet közöl „Néhány megjegyzés jóhiszeműek számára” címen az omszki Vörös Újság. 1920. aug. 29. 1—2. l. A mű Bécsben is megjelent. Címadatak: Ua. Wien 1920, Kommunisták Németausztriai Pártja. 48 l. 23 cm. OSZK

56. *1. Munkánk Oroszországban. 2. Feladataink a magyarországi forradalomban.*

Omszk 1920. Kiadja az OKP Magyar Agit. Osztályának Szibériai Területi Irodája. 26 l. PF (L-298)

57. *Nemzeti kérdés és kommunizmus. Az Internacionálé.*

„A kommunizmus Ábécéje” alapján. Jekaterinburg 1920, OKP Magyar Agit. és Prop. Oszt. 20 l. PK

58. *A nemzetközi helyzet és a szövetségesek politikája.*

Elfogadtatott a moszkvai III-ik Internacionale által. Taskent 1919, Turkesztáni Központi Sajtóiroda Magyar Osztálya. 14 l. PF (L — 0294)

59. *Az Orosz Szociál[isztikus] Föderatív Tanácsköztársaság alkotmánya [alapvető törvénye].*

Elfogadta az 1918-iki Összorosz Tanácsülés. Jekaterinburg 1920. június, OKP Magyar Agit. és Prop. Oszt. 23 l. 17 cm. OSZK

60. *Az Oroszországi Kommunista (bolszevik) Párt programja.*

(Elfogadta a 8-ik Pártkongresszus 1919. márc. 18—23.) Moszkva 1919, OK(b)P Magyar Csoportja. 22 l. 27 cm. (Kommunista könyvtár 6.) PF OK
Megjelent magyaror-

szági kiadásban is. Ennek címadatai: Ua. Bp. 1919, Magyarországi Szocialista Párt, Vörös Újság ny. 30 l. 21 cm. (Kommunista könyvtár.) OSZK OK EK — Ua. (H. ny. n.) 24 l. 21,5 cm. F
A moszkvai kiadás adatai mellett MM-ben tévesen szerepel az 1918 megjelenési évszám.

61. *Az Oroszországi Kommunista (bols.) Párt programja és szervezeti szabályzata.*

(Elfogadta a 8. Pártkongresszus 1919. márc. 18–23.). Moszkva 1920, OKP Magyar Osztályai Központi Irodája, Tip. III. Komm. Internacionala. 32 l. 25 cm. Ára 20 rubel. OSZK FK PA (F 966/17/231)
Megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1921. febr. 26. sz. 4. l. könyvhirdetés.

62. *Az O[roszországi] K[ommunista] P[árt] Magyar Agitációs Osztályainak 2. összoroszországi értekezlete 1920. szept. 26–29. Moszkvában.*

Moszkva 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 96 l. PF (0293 és 0339)
2. összoroszországi értekezlete 1920. szept. 26–29. Moszkvában. Moszkva 1920, OKP Magyar Agit. Oszt. Közp. Irodája. 96 l. PF (0293 és 0339)
A moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 19-i sz. 4. l. könyvhirdetése szerint a kiadvány tartalmazza az értekeztet teljes jegyzőkönyvét és határozatait. A hirdetés megjegyzi még, hogy a művet „csak pártszervezetek számára küldhetjük meg.”

63. *Az Oroszországi Kommunista Párt programja. „A kommunizmus Ábécéje” alapján. Jekaterinburg 1920. június, OKP Korm. Bizottság Magyar Agitációs és Propaganda Osztálya. Izdanie: Ural'szkogo Oblasztnogo Izdatel'stva. 27 l. 21 cm. OSZK*

A füzetet hazainduló volt hadifoglyok részére adták ki. A kiadvány végén felhívást olvasunk: „Tanuld meg ezeket a pontokat, hogy otthon, a fehér Magyarországon tudjad, mit követelj elnyomóidtól.”

64. *Az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya. Bev. Rudnyánszky Endre. Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 23 l. (Kommunista könyvtár.) Ára 2 rubel.*

Megjelenéséről hírt ad, közölve, hogy a kiadványt csak „pártszervezetek részére” hozzák forgalomba, a moszkvai Vörös Újság 1920. jún. 20-i sz. 4. l. A taskenti Világ szabadságban már korábban közreadták „Az Orosz Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya” c. folytatásokban megjelenő közleményt (1919 közepén).

65. *Az Oroszországi Tanácsköztársaság alkotmánya. Bev. Rudnyánszky Endre. [Moszkva 1920.] OKP Magyar Csoportja. Ára 2 rubel. (Kommunista könyvtár.)*

Mint frissen megjelent kiadványt regisztrálja a moszkvai Vörös Újság 1920. szept. 5-i száma. Nem azonos az előző hasonló című művel, (64) mely — ugyancsak Rudnyánszky Endre bevezetésével — 2 hónappal előbb, júniusban jelent meg. A két kiadványt megkülönbözteti egymástól a „Kommunista könyvtár” füzetek számba vevő kiadványjegyzék KJ, az elsőt 11., a másodikat 15. szám alatt veszi fel.

66. *Pan[n]ekoe, Antal [Antoine]*

A zsákmány felosztása. Ford. Nánássy György. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 8 r. (Forradalmi írárok II. sor. 1.) PA (F 966/17/231)
A Szociális Forradalom 1918. nov. 20-i száma 4. lapján megjelent hirdetés szerint a kiadvány „ezen a héten” jelenik meg, mint „a Forradalmi írárok második sorozatának első fülete”.
A következő évben megjelent magyarországi kiadásban is. Ennek címadatai: Ua. Ford.

Nánássy György. 2. (magyarországi) kiad. Bp. 1919, Kommunisták Magyarországi Pártja. 14 l. 21 cm. (Kommunista könyvtár.) *OSZK OK FK*
A szerző Tömegselekvés, Kié a föld?, Félelem a falutól című cikkeit közli a budapesti Vörös Újság (1918. dec. 11–dec. 18. – 2–4. sz.).

67. *Pogány József*

„Üsd a zsidót?” Moszkva 1920, OKP Magyar Osztályai Központi Irodája. 28 l. (Forradalmi írások.) *PF* (0381)

A füzet végén keltezés: „Charkov, 1920. okt. 26.” A moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 19-i sz. 4. lapján hirdeti, mint frissen megjelent művet: „Az antiszemitizmus kérdésével foglalkozik népszerű és alapos formában.” A szerző a bevezető részben elmondja, hogy művét azok fölvilágosítására írta, akik „összekapcsolják a forradalom és a zsidó fogalmát”. A röpirat később megjelent Bécsben is. Ennek a kiadásnak címadatai: Ua. Wien 1922, Arbeiter-Buchhandlung Verl. 27 l. 19 cm. *OSZK*

67/a. *A proletáriátus pártjának feladatai a magyarországi forradalomban. (Tézi-
sek).*

Omszk 1920, Kiadja az oroszországi Kommunista Párt magyar csoportjának omszki szervezete 8 l, PA F 966/17/231

68. *Raab Nándor*

Világinség. Moszkva 1920, OKP Magyar. Csoportja. 15 l. cm. (Forradalmi írások.) *PK PF* (0296 és 0381)

Megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i sz. 4. lapján olvasható jelentés.

69. *Rudnyánszky Endre*

Árulók tanácsai és munkástanácsok. Moszkva 1918, OK(b)P Magyar. Csoportja. 8 l. (Forradalmi írások.) *KJ*

Megjelenéséről tudósít a Szociális Forradalom 1918. dec. 11-i száma 4. lapján olvasható hirdetés. A szerző hivatásos újságíró volt. 1911-ben az Aradi Közlönyt szerkesztette.

70. *Rudnyánszky Endre*

Képeskönyv Horthyországról. (Hat eredeti tollrajzzal a fehér terrorról.) Moszkva 1920, OKP Magyar. Csoportja. 15 l. 19 cm. Ára 5 rubel.

(Forradalmi írások.) *OSZK* (Kisnyomtatványtár) *PK PF* (0295) *FK*. A nyomdai jelzés szerint 1920. júl. 30-án nyomták. Megjelenéséről először a moszkvai Vörös Újság 1920. szept. 5-i száma ad hírt.

71. *Rudnyánszky Endre*

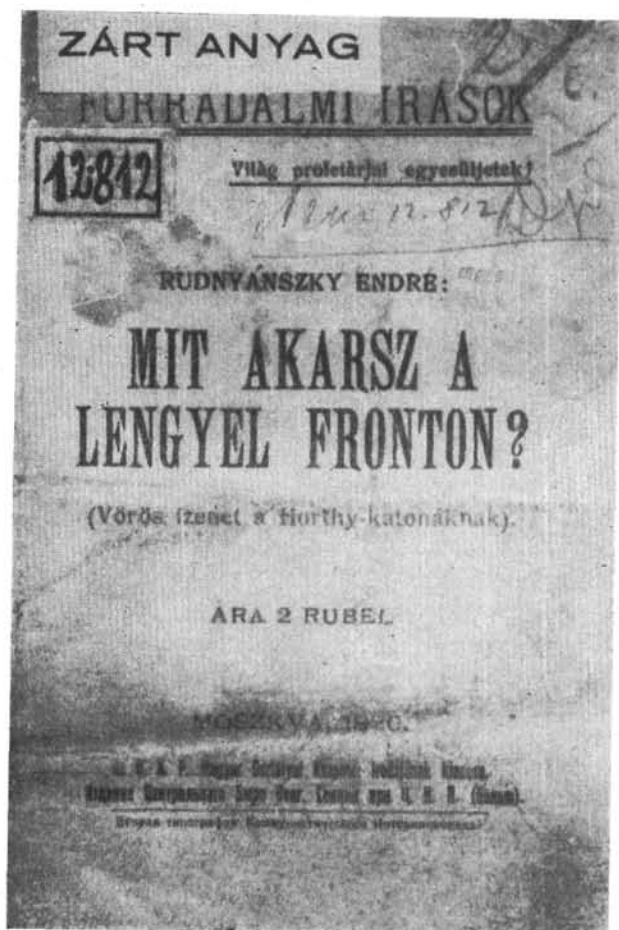
A mi pártunk. Moszkva 1920, OKP Magyar. Agit. Oszt. Közp. Irodája. 32 l. 22 cm. (Kommunista könyvtár.) *PK FK*

A moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 19-i sz. 4. lapján olvasható hirdetés szerint: „A bolsevik párt népszerűen rövidre fogottan megírt története.” Ugyane lap 1920. dec. 31-i számában Pogány József is megemlékezik a kiadványról „A mi pártunk” c. cikke jegyzetében. Újabb kiadása: Ua. [Berlin] 1921, Vörös Újság. 39 l. 18 cm. (Bolsevik röpiratok 2.) *PK*

72. *Rudnyánszky Endre*

Mit akarsz a lengyel fronton? (Vörös izenet a Horthy-katonáknak.) Moszkva 1920, OKP Magyar. Osztályai Közp. Irodája. 12 l. 19 cm. Ára 2 rubel.

(Forradalmi írások.) *OSZK PF*

kiadói terv szerint ily címmel eredetileg Kun Béla szándékozott röpiratot írni a „Forradalmi írások” sorozatba.

73/a. *Ua. 2. bővített kiadás.*

Moszkva 1919, OK(b)P Magyar. Csoportja. (Forradalmi írások.)

KJ a *Forradalmi írások* c. sorozat tagjai sorában, a megjelenés sorrendje szerint, 13. sorszámmal veszi fel az 1. kiadást, és 17. sorszámmal a 2. kiadást.

74. *Rudnyánszky Endre*

Szamuely Tibor. Moszkva 1920, OKP Magyar. Csoportja. 11 l. 19 cm. Ára 2 rubel. (Forradalmi írások.) *PK*

A végén keltezés: „Moszkva, 1920. júl. 31.” A moszkvai Vörös Újság 1920. aug. 8-i száma szerint (4. l.) „most jelent meg”. A lap szept. 5-i számában így jellemzik a kiadványt: „A tragikus véget ért magyar forradalmi vezér halálának első évfordulójára írt megemlékezés.”

Keltezés a művön: „Moszkva, 1920. szept. 8.” A moszkvai Vörös Újság 1920. nov. 14. sz. 4. l. ad hírt először megjelenéséről. A nov. 21-i szám 4. lapján a Pártélet rovatban olvasható ismertetés szerint ez az „agitációs röpirat” „még a lengyel béke létrejötte előtt a párok szolgálataiban álló Horthy-katonák felvilágosítására készült.”

73. *Rudnyánszky Endre*

Politikai pártok Magyarországon. Moszkva 1919, OK(b)P Magyar. Csoportja. 8 l. (Forradalmi írások.) *PF* (0537)

A Szociális Forradalom 1919. febr. 19-i száma 4. lapján olvasható cikk szerint ez a füzet „a legközelebbi napokban jelenik meg”. Mint megjelent művet föl említi a kommunista magyar csoport moszkvai működéséről a moszkvai Vörös Újságban (1920. ápr. 8. sz. 4. l.) közölt jelentés. A Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i száma 4. lapján közzétett

75. *Rudnyánszky Endre*

Tanácsmagyarország gazdasági helyzete, Kiev 1919, Ukrajnai Kommunista (bolsevik) Párt Magyar Csoportja. 10 l. (Forradalmi írások I. l.) *PF* (0381)

76. *Ua. 2. bőv. kiad.*

Moszkva 1919, OK(b)P Magyar Csoportja. (Forradalmi írások.) Említi a moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i számában a 4. lapon közzétett jelentés a kommunista magyar csoport működéséről.

77. *Rudnyánszky Endre*

Vörös Magyarország, Moszkva 1920, OKP Magyar Csoportja. 16 l. (Forradalmi írások.) *PF* Említi a moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i száma 4. lapján közreadott jelentés. Németországi kiadása: Ua. Berlin 1920, Németorsz. Kommunista Párt Magyar Csoportja. 16 l. 18 cm. (Kommunista kiskönyvtár 2.) OSZK PK. A kiadvány berlini megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1921. jan. 9-i száma 4. lapján olvasható közlemény.

78. *Szamuely Tibor*

Mi történt Magyarországon? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 8 r. (Forradalmi írások.) *MM KJ*
Megjelenéséről hírt ad a Szociális Forradalom 1918. dec. 11-i száma 4. lapján található könyvhirdetés.

79. *Ua. 2. kiad.*

Moszkva 1919, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l.
(Forradalmi írások.) *KJ*

A Szociális Forradalom 1919. febr. 19-i szám 4. lapján levő cikkben: „A legközelebbi napokban jelenik meg második kiadásban Szamuely Tibor népszerű röpirata: Mi történt Magyarországon? Ára 15 kopek.”

80. *Szamuely Tibor*

Miért hullt le a cári korona? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 8 r. (Forradalmi írások 5.) *PA* (F966/17/231)
Megjelenéséről tudósít a Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i száma 4. lapján olvasható hirdetés.

81. *Szamuely Tibor*

Milyen mély a papok zsebe? Moszkva 1918, OK(b)P Magyar Csoportja. 8 l. 8 r. (Forradalmi írások 2.) *PK*
Hirdetve a Szociális Forradalom 1918. szept. 18-i szám 4. lapján. Újra közölve: A vallás titkai. Bp. 1960. 236–244. l.

82. *Szántó Béla*

Osztályharcok és proletárdiktatúra Magyarországon. [Klassenkämpfe und Diktatur des Proletariats in Ungarn.] [Ford. Rudnyánszky Endre.] [Bev. Radek Károly.] Moszkva 1920, Kommunista Internacionálé — OK(b)P Magyar Csoportja, II-ja Tipografija Kommuniszticeszkogo Internacionala, Petrograd. 95 l. 22 cm. Ára 25 rubel. (Kommunista könyvtár.) *PK FK*

Megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1920. jún. 20-i szám 4. l. és szept. 5-i szám. A szerző az előszóban, melynek kelte: Berlin, 1919. augusztus végén, a következőket írja: „Miután Berlint sürgősen el kell hagynom, a röpirat kiadását berlini barátaimra kell bíznom.” A szerző előszavához írt jegyzetben a következőket olvassuk: „Szántó Béla elvtársunk könyvét orosz földön élő magyar elvtársaink számára a német kiadásból visszafordítottuk magyar nyelvre, miután magyar példánya a röpiratnak nem jutott el hozzánk. A fordítást Rudnyánszky Endre elvtárs végezte.” A Magyar Tanácsköztársaság

és az egész magyar munkásmozgalom történetének ezen alapvető forrásműve tehát nyilvánvalóan előbb jelent meg németül, mint magyarul. 1920-ban négy városban is megjelent német nyelven: Berlinben, Bécsben, Hamburgban és Pétervárott. E kiadások címadatai: Szántó Béla: *Klassenkämpfe und Diktatur des Proletariats in Ungarn*. Petrograd 1920, Kommunistische Internationale. 82 l. 23 cm. *OSZK Ua*. Mit einem Vorwort von Karl Radek. Wien 1920, Neue Erde. 99 l. 23 cm. *PK FK*

A berlini kiadás nincs meg Budapesten, de a berlini kiadásra utal a moszkvai magyar kiadás is, amely közreadja a Karl Radek által írt előszót is, ily címmel: „A magyar forradalom tanulságai. (Előszó a berlini kiadáshoz).” (III–VII l.) A végén keltezés: „Berlin, 1920. január 12. Radek Károly”.

E művet a moszkvai Vörös Újság 1920. ápr. 8-i és aug. 8-i száma (4. lap) pontatlanul „Oszlályharc és forradalom története Magyarországon” címen említi.

83. [Trockij] Trotzki L[ev Davidovics Bronstejn]

Terrorizmus és kommunizmus. Anti-Kautsky. Ford. Raab Nándor. Peterburg 1921, OKP Magy. Agit. Oszt. X, 157 l. (Kommunista könyvtár.)

Küszöbönálló megjelenéséről tudósít a moszkvai Vörös Újság 1921. május 21-i száma 4. lapján olvasható hirdetés: „legközelebb — június elején — jelenik meg”. Kiadták Bécsben is: Ua. Wien 1921, Arbeiter-Buchhandlung. 141 l. 22 cm. *OSZK*

84. Varga Jenő

A földkérdés a magyar proletárforradalomban. Ekaterinburg 1920, OKP Magy. Agit. Oszt. Közp. Irodája. 15 l. 22 cm. (Forradalmi íráások.) *FK PA* (F 966/17/231)

Megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 19. 4. l. hird. A nyomdai jelzet szerint 1920. októberében nyomták 10 000 példányban a Tip. Granit nyomdában. A Kiadó neve oroszul: Goszudarsztvennoe Izdatel'sztvo. Ural'szkoe Oblasztnoe Otdelenie.

85. Varga Jenő

A földkérdés a magyar proletárforradalomban. Peterburg 1921, OKP Magy. Agit. Oszt. Közp. Irodája. 15 l. (Forradalmi íráások.)

Németországi kiadása: Berlin 1921, Németorsz. Egyes. Kommunista Párt Magy. Csoportja. 24 l. 19 cm. (Kommunista kiskönyvtár 6.) *OSZK PK*

Megjelent német nyelven is: Varga, Eugen: *Die Agrarfrage der Ungarischen Räterepublik*. Reichenberg é. n. [1921], Verl. d. Volksbuchh. Runge. 18 l. *PF*

86. Varga Jenő

Koldusvilág. Moszkva 1920, OKP Magy. Oszt. Közp. Irodája. 16 l. 19 cm. (Forradalmi íráások.) *OSZK PK*

A mű végén keltezés: Moszkva, 1920. okt. 24. Varga Jenő. A moszkvai Vörös Újság 1920. dec. 19-i száma 4. lapján helyet foglaló hirdetésszöveg szerint „Miért nehéz ma az élet? Erre a kérdésre ad feleletet a füzet”. Nem csupán Oroszország gazdasági helyzetéről, hanem az egész Európában kialakult helyzetről van itt szó.

87. Varga Jenő

A Magyar Tanácsköztársaság gazdasági szervezete. Moszkva 1920, OKP Magy. Oszt. Közp. Irodája. 31 l. 18 cm. Ára 10 rubel.

(Forradalmi íráások.) *OSZK PK*

A mű végére keltezést írt a szerző: „Moszkva, 1920. szept. 2.” Megjelenéséről hírt ad az „Új kommunista könyvek” c. közlemény (Vörös Újság. Moszkva. 1920. szept. 26. 4. l.). Ugyane lap 1920. nov. 21-i száma Pártélet rovatában azt írják, hogy ez az egy íves füzet a szerző korábban német nyelven megjelent munkájának magyar nyelvű összefoglalása. Az a német nyelvű előzmény, amelyről itt szó van: Varga [Jenő] Eugen: *Die Wirtschafts-politischen Probleme der proletarischen Diktatur*. Wien 1920, Neue Erde. 138 l. 23 cm. *OSZK PK* Ez utóbbi műben a Vorwort keltezése: „Karlstein, den 10. Jänner 1920.” E műnek egy fejezetét magyar fordításban közli az omszki Vörös Újság (1920. aug. 29. 2. l. és szept. 12. 2–3. l.) „A proletárállam földpolitikája” címen. A terjedelmesebb munka moszkvai magyar összefoglalása megjelent később Berlinben is. Címadatok:

Varga Jenő: A magyar tanácsköztársaság gazdasági szervezete. Berlin 1921, Németorsz. Komm. Párt Magyar. Csoportja. 31 l. 18 cm. (Kommunista kiskönyvtár 3.) *OSZK PK* Le-fordították ezt német nyelvre is: Varga [Jenő] Eugen: Die Wirtschaftsorganisation der ungarischen Räterepublik. Reichenberg é. n. [1920 után] 19 l. 23 cm. *OSZK PF*

88. Varga J[enő]

A proletárdiktatúra gazdasági tanulságai. Moszkva 1920, OKP Magyar. Csoportja. A moszkvai Vörös Újság 1920. okt. 17-ig száma 3. lapján az együttesen olvasandó művek között felsorolva. Előzménye: Internationale. Bécs. 1920. febr. 1—2. sz. (E. Schuster).

89. Varga Jenő

A proletárdiktatúra népgazdasági problémái. I. A proletárállam földpolitikája. Omszk 1920. OKP magyar agit.- és prop. Szibterir kiadása. 16 l. (Forradalmi írások) *PF* (0537)

90. [Zinovev] Zinovjev G[rigorij Evszeevics]

A Kommunista Párt szerepe a proletárforradalomban. (Beszéd és zárószó a Kommunista Internacionálé II. világkongresszusán.) (Ford. Raab Nándor.) Moszkva 1920. OKP Magyar Oszt. Közp. Irodája. 36 l. 18 cm. Ára 5 rubel. (Kommunista könyvtár.) *PK FK* A moszkvai Vörös Újság 1920. nov. 14-i száma a 4. lapon hírt ad megjelenéséről, de tévesen úgy tünteti fel, mintha a „Forradalmi írások” sorozat tagjaként jelent volna meg. A nov 21-i szám (4. l. Pártélet rovat) szerint a „Kommunista könyvtár” sorozatban jelent meg. (Az OKP Magyar Csoportjának kiadványjegyzéke szerint is.)

91. [Zinovev] Zinovjev, G[rigorij Evszeevics]

Az orosz forradalom és a nemzetközi proletáriátus. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Moszkva 1920, OKP Magyar. Csoportja. 19 l. 19 cm.

(Forradalmi írások.) *OSZK*

Megjelenéséről hírt ad a moszkvai Vörös Újság 1920. máj. 30-i szám 4. l. Ezt a magyar fordítást kiadták Németországban is: Sinovjev G.: Az orosz forradalom és a nemzetközi proletáriátus. (Ford. Rudnyánszky Endre.) Berlin 1920, Németorsz. Komm. Párt Magyar. Csoportja. 20 l. 18 cm. (Komm. Kiskönyvtár 1.) *OSZK PK*

92. [Zinovev, Grigorij Evszeevics] Zinovjev

Pártonkívüli, vagy kommunista. Novonikolajevszk 1920, OKP Magyar Agitációs és Propaganda Osztálya (novonikolajevszki szervgócpon). Berkovics elvtárs beszámolójában esik szó a kiadványról (Vörös Újság. Omszk. 1921. febr. 1-i szám 2. l.).

Rövidítések jegyzéke

<i>EK</i>	Egyetemi Könyvtár, Budapest
<i>FK</i>	Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
<i>HI</i>	Hadtörténelmi Intézet
<i>HM</i>	Hadtörténelmi Múzeum
<i>KJ</i>	Mint megjelent mű, fel van véve „Az Oroszországi Kommunista Párt Magyar Csoportjának kiadványai 1918 óta” című kiadványjegyzékébe; legteljesebb szövege az általunk 16. szám alatt felvett kiadvány végén: A kapitalista világ és a Kommunista Internacionálé. Moszkva 1920.
<i>KMP</i>	Kommunisták Magyarországi Pártja
<i>LT</i>	Legújabbkori Történelmi Múzeum (Új neve: Munkásmozgalmi Múzeum.)
<i>MM</i>	Fel van véve az 1917. nov. 7. — 1919. márc. 21. közt megjelent „Kommunista kiadványok bibliográfiájába: A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai V. köt. Bp. 1956. 705. lapon.
<i>MSZP</i>	Magyarországi Szocialista Párt
<i>OK</i>	Országgyűlési Könyvtár
<i>OKP</i>	Oroszországi Kommunista Párt
<i>PK(b)P</i>	Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt
<i>OSZK</i>	Országos Széchenyi Könyvtár

PA Párttörténeti Intézet Archívuma
PF Párttörténeti Intézet könyvtárának filmtára
Ua. Ugyanezen szerző ugyanily című műve (Itt csak az előző tételben leírt kiadásától eltérő adatokat tüntetjük fel.)

Библиография книг и брошюр, вышедших в Советской России на венгерском языке 1917-1921 гг

Л. ТЕРБЕ

Автор сообщает о 96 изданиях, вышедших в Советской России на венгерском языке за 1917—1921 гг., дополняя указанные данные аннотациями и указанием местонахождения приведенных публикаций. Описанные книги и брошюры служили делу политического просвещения и возникли в гуще событий Великой Октябрьской социалистической революции и гражданской войны. Всего они вышли в приблизительно полмиллиона экземпляров, все таки в настоящее время едва ли найдутся сохранившиеся экземпляры, поскольку они испортились вследствие читаемости. Значительная часть этих публикаций была уничтожена контрреволюционерами, или же — во время временной победы контрреволюции — самими читателями, боящимися преследований.

Революционные издания опубликовались не только в Москве и Ленинграде, а во всех тех больших городах России, где в большом числе находились венгерские военнопленные, так в Екатеринбурге, Иркутске, Новониколаевске, Омске, Ташкенте, и т. д. Автор учитывает все публикации, изданные на венгерском языке и в Москве, но из тех, вышедших в провинции только те, которые в оригинале или в форме микрофильма дошли до Венгрии.

В 1917—1921 гг. в российском интернационалистическом коммунистическом движении венгерские военнопленные, также из-за их количественного преобладания, играли руководящую роль. Это отражалось и в том, что произведения венгерских военнопленных были печатаны в Москве и на языках военнопленных другой национальности. Картина брошюра Бели Кун *Megszólal az akasztófaerdő*» (Заговаривает лес виселиц) одновременно вышла на немецком, румынском, чешском и хорватском языках. Другая его брошюра, «*Mit akarnak a kommunisták?*» (Что желают коммунисты?) была издана в 1918 году в Москве на венгерском и немецком языках, а в следующем году она опубликовалась также в Петербурге, на финском языке.

Венгерские коммунистические издания, опубликованные в России, дошли до Венгрии уже в 1918 году, посредством военнопленных, вернувшихся на родину. Значительная часть публикаций была переиздана в конце 1918 г. и в 1919 году в Будапеште и в других городах Венгрии. Некоторые из них вышли в Венгрии в немецком, румынском, словацком переводах, а также в переводе на эсперанто.

Венгерская революционная книгоиздательская деятельность, развертывающаяся за 1917—1921 гг. в городах России играла значительную роль в том, что десяти-тысячи военнопленных вступили в красную армию и в бой за победу революции. С этим они во многом способствовали созданию венгерским пролетариатом Венгерской Республики Советов 1919 года, и после 1945 года — венгерского социалистического государства.

Часть описанных книг вышла в нескольких экземплярах в самой России, но издавались на венгерском языке также в Австрии и Германии. Некоторые публикации Бели Кун и других венгерских авторов были изданы на немецком языке в 1919 году в Вене, Берлине и других городах Германии, а также на итальянском языке в Милане.

Среди венгерских агитационных публикаций, вышедших в России обнаруживаются выдающиеся сочинения Маркса, Ленина, Бели Кун, Тибор Самуэли и Енё Варга.

Настоящая статья является продолжением библиографий, составленных раньше автором и опубликованных в Ежегодниках Государственной библиотеки им. Сечени за 1958, 1959 и 1963—1964 гг. регистрирующих газеты, вышедшие в Советской России за 1917—1921 гг. на венгерском языке.